

through the Creation of Integrated Educational Clusters / О. І. Reshetniak, Yuliya A. Zaika // Business Inform. – 2015. – №7. – S. 48–53.

5. Ялов Д. А. Кластерный подход как технология управления региональным экономическим развитием [Электронный ресурс] / Д. А. Ялов. – Режим доступа: http://subcontract.ru/Docum/DocumShow_DocumID_17.

І. В. Рінко

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЯК НЕОБХІДНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Кардинальні зміни цілей і характеру суспільного виробництва обумовлюють зміну вимог до професійних та особистісних якостей майбутніх інженерів. В умовах модернізації вітчизняної освіти, особливо, у сфері підготовки професійних фахівців для промислових галузей економіки та науки гостро постає проблема добору і фахової підготовки найбільш здібної, талановитої молоді з високим лідерським потенціалом.

Проблема формування та розвитку організаційних здібностей у майбутніх інженерів є важливим аспектом у професійній підготовці студентів вищих технічних навчальних закладів, тому що їх наявність та ступінь розвитку мають важливу роль в контексті професійної та соціальної компетентності майбутнього інженера.

Багато вчених досліджують питання формування особистості майбутніх інженерів, зокрема, формування організаційних здібностей майбутніх інженерів-лідерів. Так, О. Романовський у своїй монографії висвітлює психолого-педагогічний аспект основи формування організаційних здібностей інженера-керівника [1]. Також в цьому контексті варто згадати М. Фоміну, яка в своєму дисертаційному дослідженні розглянула структуру змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів машинобудівного профілю, зокрема формуванню та розвитку їх організаційних здібностей [2]. С. Резнік обґрунтувала формування управлінських умінь і навичок у майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах [3]. Н. Підбуцька у своїй дисертаційній роботі визначила педагогічні умови формування конфліктологічної культури майбутнього інженера-машинобудівника, що важливо для успіху його організаційної діяльності [4]. О. Ігнатюк в своєму дисертаційному

досліджені висвітлила питання, пов'язані з професійним самовдосконаленням майбутнього інженера [5]. Т. Гура у своїй дисертаційній роботі визначила структуру та характер управлінської компетентності випускників електромашинобудівних спеціальностей технічних університетів [6]. Проте зазначені автори не приділили належної уваги питанням формування організаційних здібностей у майбутніх інженерів. Практична значущість цієї проблеми є досить значною, оскільки її вирішення дає змогу усунути наявні суперечності:

- між потребою суспільства у інженера з високим рівнем організаційних здібностей й відсутністю науково-обґрунтованої системи формування і розвитку організаційних здібностей у професійній підготовки майбутніх інженерів;

- між необхідністю розвитку організаційних здібностей всіх суб'єктів навчально-виховного процесу вищого технічного закладу та неготовністю педагогічних кадрів до формування організаційних здібностей майбутнього інженера;

- між накопиченим у педагогічній теорії й практиці досвідом формування та розвитку організаційних здібностей в освітньому процесі вищих навчальних закладів з підготовки фахівців-лідерів інженерних спеціальностей та недостатнім методичним забезпеченням в освітньому процесі з підготовки інженерів-лідерів, зокрема, й засобами психолого-педагогічних дисциплін.

Тема статті відповідає загальній «Концепції формування гуманітарно-технічної еліти» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Важливість та актуальність проблеми зумовило питання нашого дослідження.

Метою даного дослідження було вивчення проблеми формування організаційних здібностей як необхідного аспекту лідерського потенціалу у майбутніх інженерів в процесі професійної підготовки у вищих технічних навчальних закладах.

Підвищений інтерес до питання формування лідерських якостей у студентів технічних університетів обумовлено стрімкими змінами в усіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства: економіки, політики, науки, освіти та ін. [7].

«Розвиток особистості в колективі, формування і розвиток її лідерських якостей залежать від змісту діяльності до якої залучено колектив, та від способів організації діяльності. Саме діяльність висуває лідера» [8, с. 127]. Діяльність у технічних університетах різноманітна. Вона включає в себе навчальну, науково-дослідну та позааудиторну роботу, творчість,

та ін., але обов'язково усі види діяльності супроводжуються організа-торською активністю.

У нашому дослідженні ми зупинили свій вибір на вивченні такої лідерської якості як організаційні здібності. Організаційні здібності стали предметом дослідження у експерименті по дослідженню лідерських якостей у студентів, майбутніх інженерів. В дослідженні приймали участь 30 студентів – 18 чоловіків та 12 жінок, від 23 до 25 років. Вони закінчили Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (далі – НТУ «ХПІ») і стали аспірантами першого курсу цього ж університету. Під час проведення експерименту основними методами дослідження було визначено анкетування і тестування. Респондентам було запропоновано анкети з блоками питань за трьома напрямками: лідерські якості, що сприяють успіху в роботі; лідерські якості, що визначають успіх сучасного лідера; лідерські якості випускника НТУ «ХПІ», що є найбільш значимими для респондентів у майбутньому. Експеримент проводився в ході навчально-виховного процесу під час аудиторних занять по філософії в грудні 2014 року.

Організаційні здібності – якість особистості, що характеризує «її вміння ефективно організувати спільну роботу людей, розподілити між ними конкретні завдання й забезпечити їх належне виконання» [9, с. 39].

Організаторська діяльність студентів – це сфера, в якій проявляються організаторські здібності та якості особистості [10]. «Залучення до організаторської діяльності покликано сформувати і розвинути в тій чи іншій мірі систему лідерських якостей більшості студентів, включаючи тих, чії лідерські якості виражені недостатньо яскраво. Організаторська діяльність студентів вимагає від них прояву активності, ініціативності, вміння впливати на людей, домагатися їхньої прихильності та підтримки і при цьому поважати їхні бажання, інтереси прагнути зрозуміти і прийняти їх точку зору» [8, с. 127].

Аналіз рівня організаційних здібностей представлено на рис. 1.

Результати експерименту показали, що у 6 респондентів вважають, що організаційні здібності найбільш необхідні для успіху в роботі; стільки ж респондентів визначили, що ця якість необхідна у роботі сучасного лідера. Утім, слід зазначити, що ніхто з опитаних не визначив цю якість найбільш значимою для себе у майбутньому. 6 респондентів визначили лідерство як вміння так організувати взаємодію з людьми, щоб кожен з них усвідомив як досягти загальної мети. Стільки ж респондентів показали високій рівень організаційних здібностей; 12 – середній рівень організаційних здібностей і 12 – низький рівень організаційних здібностей.

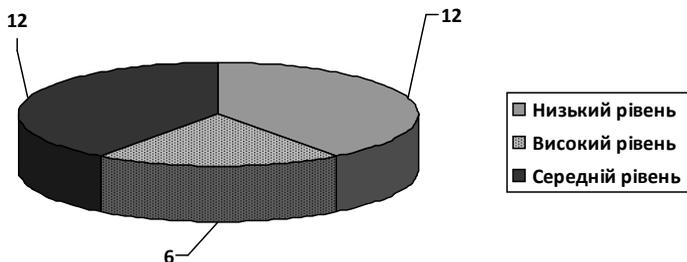

Рис. 1 – Рівень організаційних здібностей (представлено у абсолютних частотах)

Таким чином, організаційні здібності необхідно розвивати у студентів технічних університетів. Тому у навчально-виховному процесі необхідні умови для якісного засвоєння спеціальних знань з використанням порівняння та співставлення знань, вражень, переживань; створення проблемних ситуацій, що вимагають вирішення їх студентами.

Таким чином, експеримент дозволив визначити найбільш значущу групу лідерських якостей для випускників НТУ «ХП» серед яких однією з пріоритетних визначено організаційні здібності [7]. Визначено недостатню сформованість лідерського потенціалу в дослідній групі, переважно через недостатню сформованість у піддослідних організаційних здібностей.

Таким чином, наочно показана недостатня сформованість організаційних здібностей у студентів НТУ «ХП», що закінчили курс навчання в технічному університеті. Тому проблема розвитку організаційних здібностей у студентів технічних університетів в процесі професійної підготовки є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Можемо констатувати, що в теорії формування організаційних здібностей як необхідного аспекту лідерського потенціалу у майбутніх інженерів і на практиці є дисонанс, що дає змогу зробити висновок про необхідність і далі займатися актуальною проблемою в педагогічній теорії і практиці професійної освіти – формуванням організаційних здібностей як необхідного аспекту лідерського потенціалу у майбутніх інженерів в процесі професійної підготовки. Запропоноване дослідження вимагає подальшого продовження у вигляді теоретичного осмислення, практичних рекомендацій, проведення наступних експериментів для конкретизації проблемних аспектів формування організаційних здібностей у майбутніх

інженерів та визначення механізмів формування організаційних здібностей у студентів технічних університетів під час навчання.

Література

1. Романовський О. Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності : монографія / О. Г. Романовський. – Харків : Основа, 2001. – 311 с.

2. Фоміна М. В. Структурування змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів машинобудівного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / М. В. Фоміна ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2005. – 20 с.

3. Резнік С. М. Формування управлінських умінь і навичок у майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / С. М. Резнік ; Ін-т проф.-тех. освіти АПН України. – Київ, 2007. – 20 с.

4. Підбуцька Н. В. Педагогічні умови формування конфліктологічної культури майбутнього інженера-машинобудівника : автореф. дис... канд. пед. наук / Н. В. Підбуцька ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2008. – 20 с.

5. Ігнатюк О. А. Формування готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика : монографія / О. А. Ігнатюк. – Харків : НТУ «ХПІ», 2009. – 432 с.

6. Гура Т. В. Формування управлінської компетентності випускників електромашинобудівних спеціальностей технічних університетів : автореферат... канд. пед. наук, спец.: 13.00.04 / Т. В. Гура. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2011. – 20 с.

7. Ріпка І. В. Дослідження лідерських якостей у студентів технічних університетів: результати експерименту / І. В. Ріпка // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі : зб. наук. праць. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2015. – Вип. 40 (93). – С. 481–487.

8. Зорина А. В. Формирование лидерских качеств у студентов в вузе: результаты эксперимента [Электронный ресурс] / А. В. Зорина // Известия ВГПУ. 2009. – № 1. – С. 126–129. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-liderskih-kachestv-u-studentov-v-vuze-rezultaty-eksperimenta#ixzz3Rdl9lE8H>.

9. Типологія лідерства: метод. посібник з курсу «Психологія управління» / О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов, К. В. Баженов, О. А. Ігнатюк. – Харків : ХДПУ, 2000. – 28 с.

10. Лутошкин А. Н. Как вести за собой. Старшеклассникам об основах

организаторской работы / А. Н. Лутошкин. – Изд. 2-е, перер. и доп. – М. : Просвещение, 1981. – 208 с.

А. А. Рябко

ВНЕУРОЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЧИТЕЛЯ ИСТОРИИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕГО ПРОФЕССИОНАЛИЗМА

В Украине на современном этапе развития одна из главных проблем образования – низкая заинтересованность школьников в изучении истории. Соответственно, важнейшей целью системы образования является повышение интереса учащихся к изучению школьного курса истории. Решение этой проблемы может быть осуществлено через внеурочную внеклассную работу, которая является неотъемлемой составляющей частью учебно-воспитательного процесса. Внеурочная деятельность является равноправным, взаимодополняющим компонентом базового образования.

Еще в середине прошлого века В. А. Сухомлинский писал о значимости внеурочной деятельности: «Логика учебного процесса таит в себе опасность замкнутости и обособленности, потому что в школе на каждом шагу подчеркивается: достигай успеха собственными усилиями, не надейся на кого-то, и результаты умственного труда оцениваются индивидуально. Чтобы школьная жизнь была проникнута духом коллективизма, она не должна исчерпываться уроками». С этим высказываем трудно не согласиться.

В системе внеклассной работы школы особая роль в воспитании занимает внеурочная работа по истории, которая является одной из составных частей деятельности учителя истории. Внеурочная работа преследует те же задачи, что и учебный курс, то есть приобщает учащихся к пониманию истории, обогащает их знания, расширяет исторический кругозор, содействует росту их интереса к истории. Целью внеклассной работы по истории являются углубление знаний, полученных школьниками на уроках истории, организация процесса познания интересным и увлекательным в условиях свободы в выборе содержания внеклассной работы.

Обобщив все вышесказанное, можно утверждать, что внеурочная работа по истории – это организация учителем различных видов деятельности учащихся после уроков, которые обеспечивают необхо-